

Суласва Наталія Вікторівна,

ORCID ID: 0000-0001-5066-8605

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри музики імені Григорія Левченка,

декан факультету педагогічної і мистецької освіти

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Шинкаренко Наталія Владиславівна,

ORCID ID: 0009-0007-4148-9948

асистент кафедри музики імені Григорія Левченка

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

НАРОДНА ПІСНЯ І ВИКОНАВСЬКІ МОДЕЛІ ПОЛТАВСЬКИХ СПІВАКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА

FOLK SONG AND PERFORMANCE MODELS OF POLTAVA SINGERS IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF THE FUTURE ART TEACHER

У статті обґрунтовано систему навчання сольного співу майбутніх учителів мистецтва, побудовану на поєднанні народної пісні та виконавських моделей полтавських співаків як носіїв регіональної вокальної традиції. Наголошено, що в умовах російсько-української війни звернення до української пісенної спадщини набуває не лише освітнього, а й національно-ідентифікаційного значення, адже народна пісня є потужним чинником формування духовної стійкості й культурної тяглості суспільства.

На основі аналізу праць з етномузикології та вокалознавства розкрито особливості полтавської пісенної традиції, що характеризується м'яким кантиленним мелосом, світлою тембральністю, силабічністю та природною декламаційністю.

Доведено, що народна пісня є ефективним вихідним матеріалом для формування базових вокально-технічних навичок здобувачів мистецько-педагогічної освіти, зокрема дихальної опори, чистої інтонації та природного фразування. Показано доцільність поетапного переходу від фольклорного матеріалу до авторських творів полтавських композиторів, що забезпечує збереження зв'язку з першоджерелом і розширює виконавські можливості студентів. Окреслено значення виконавських моделей провідних співаків Полтавщини як професійних орієнтирів формування інтонаційної культури майбутніх педагогів.

Запропоновано поетапну модель професійного становлення здобувача освіти – від засвоєння народнопісенної основи до інтерпретаційної самостійності. Підкреслено, що така система сприяє розвитку технічної та художньої майстерності, формуванню національно-культурної ідентичності, художнього смаку й педагогічної відповідальності майбутнього вчителя мистецтва, а регіональна традиція Полтавщини постає чинником неперервності української культурної пам'яті.

Ключові слова: народна пісня; Полтавщина; сольний спів; виконавська модель; професійна підготовка вчителя мистецтва; українська ідентичність.

The article substantiates a system of solo singing training for future art teachers based on the combination of folk song and performance models of Poltava singers as bearers of the regional vocal tradition. It is emphasized that in the context of the Russian-Ukrainian war, turning to the Ukrainian song heritage acquires not only educational but also national and identity-related significance, since folk song acts as a powerful factor in shaping spiritual resilience and cultural continuity of society. Based on the analysis of works in ethnomusicology and vocal studies, the specific features of the Poltava song tradition are revealed, which are characterized by a soft cantilena melos, bright timbre, syllabic structure, and natural declamatory manner.

It is proved that folk song is an effective initial material for the formation of basic vocal and technical skills of students of art and pedagogical education, in particular breath support, pure intonation, and natural phrasing.

The expediency of a gradual transition from folklore material to original works by Poltava composers is demonstrated, which ensures the preservation of the connection with the primary source and expands students' performance and interpretive capabilities.

The significance of performance models of leading Poltava singers as professional guidelines for shaping the intonational culture of future teachers is outlined. A step-by-step model of students' professional development is proposed – from mastering the folk-song foundation to interpretative independence.

It is emphasized that such a system contributes to the development of technical and artistic mastery, the formation of national and cultural identity, artistic taste, and pedagogical responsibility of the future art teacher, while the regional tradition of Poltava region appears as a factor of continuity of Ukrainian cultural memory.

Key words: folk song; Poltava region; solo singing; performance model; professional training of an art teacher; Ukrainian identity.

Постановка проблеми. У час, коли російсько-українська війна знову гостро поставила питання про здатність нашого народу утримувати духовну стійкість, особливої ваги набувають дослідження, що утверджують українську ідентичність у мистецько-освітньому просторі. Одним із найбільш потужних її носіїв є народна пісня – сакральний код нації, у якому зберігаються і сила, і ніжність, і гідність українського народу. Тому формування професійної вокальної культури майбутніх учителів мистецтва постає важливим завданням сучасної педагогіки, оскільки саме учитель, який володіє українською пісенною традицією, може донести до учнів її духовну сутність і плекати в них любов до рідної культури. В умовах повернення інтересу до регіональної спадщини особливо важливим є звернення до Полтавщини – колись численних фольклорних скарбів, батьківщини видатних етномузикознавців і митців, чия діяльність стала міцним підґрунтям національного мистецького поступу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняна етномузикологія представлена іменами класиків – Дмитра Яворницького, Миколи Лисенка, Філарета Колесси, Василя Верховинця, Петра Сокальського. Праця цих видатних мислителів заклала підвалини українського наукового погляду на народну пісню. Для нашого дослідження важливими є також студії, присвячені саме полтавському пісенному регіону: дослідження Л. Єфремової, яка збирила унікальні записи фольклору Полтавщини XIX – XXI ст.; сучасні вокалознавчі розвідки (В. Антонюк [1], Р. Лоцман [11], Ю. Карчової [8]), у яких наголошено на значенні народнопісенної моделі для формування виконавської культури студента. Важливим є й науковий аналіз творчості Раїси Кириченко, Діани Петриненко, Наталії Хоменко, Наталії Шинкаренко та інших носіїв полтавської вокальної школи, адже саме вони репрезентують той тип звучання, який уже став частиною культурного коду Полтавщини [17; 4; 14; 16]. Показовими є також праці Б. Гнида [6], В. Дріневської [7], Bunch Dayme [24], R. Miller [26], у яких ґрунтовно висвітлено закономірності вокальної техніки та педагогіки сольного співу.

У цьому контексті особливої ваги набуває звернення до творчої спадщини полтавських композиторів, до прикладу, Олексія Чухрая, Олександра Білаша, Григорія Левченка, Валерія Соколика тощо, чії твори увібрали в себе інтонаційний лад Полтавщини, її м'який мелос, світлу

тембральність і життєдайну лірику. Їхні пісні, поряд із народним матеріалом, становлять унікальний пласт вокального репертуару, необхідний для професійного становлення студента.

Метою статті є обґрунтування системи навчання сольного співу майбутніх учителів мистецтва на основі народної пісні й виконавських моделей полтавських співаків, що дає змогу сформулювати в здобувачів освіти вокально-інтонаційну культуру, укорінену в українську традицію. У межах цієї мети постають **завдання**: проаналізувати наукові джерела з вокальної педагогіки та фольклористики; висвітлити специфіку регіональної вокальної манери Полтавщини; охарактеризувати виконавські моделі полтавських співаків як орієнтири професійної зрілості; представити поетапну систему інтеграції народного та авторського матеріалу у фахову підготовку студента-вокаліста.

Виклад основного матеріалу. Шлях молоді до усвідомлення власного вокального голосу, національної інтонації й професійної відповідальності за збереження української культурної спадщини починається із народної пісні. Як колись Василь Верховинець чи Михайло Фісун спиралися у своїй педагогічній діяльності на живі фольклорні джерела Полтавщини, так і сучасний викладач закладу вищої педагогічної освіти має повертати здобувачів освіти до тієї музичної основи: чистої, природної, світлої, укоріненої в голосі й душі народу [22, с. 83].

Народна пісня у процесі навчання сольного співу майбутнього учителя мистецтва посідає винятково важливе місце, адже вона є тим матеріалом, що формує ціннісний фундамент молодого покоління українців. Вона є природним, психологічно доступним і методично ефективним ресурсом для формування базових музичних навичок студентів закладу вищої педагогічної освіти. Дослідники цілком слушно наголошують, що саме народнопісенний жанр створює оптимальні умови для розвитку інтонаційної точності, тембрової чутливості, природного фразування та первинної вокальної свободи, оскільки ґрунтується на мовленнєвій інтонації, зрозумілій і близькій молодій людині [7, с. 189; 8]. На цьому етапі народна пісня виконує кілька важливих функцій: розвиває слухову уважність, сприяє виробленню стабільної опори, формує почуття метроритму, чистоти строю та вміння співвідносити слуховий образ із вокальним звучанням, що узгоджується з практиками McKinney щодо формування вокальних навичок [25, с. 74].

З особливою пошаною слід говорити про регіональну специфіку Полтавщини – краю, де народна пісня завжди жила поруч із людиною, супроводжувала її працю, свята, переживання й мрії. Полтавські мелодії відзначаються лагідністю, співучістю, силабічністю, органічним поєднанням декламаційності й кантилені [13, с. 46; 22, с. 85]. Тембральна ясність, рівний звук, природне легато та інтонаційна прозорість створюють унікальні умови для розвитку слухової й вокальної культури. Навіть діалектні риси, зокрема, співзвучність голосних, м'якість приголосних, природна дикційна виразність, стають важливими педагогічними інструментами формування якісної артикуляційної бази [2, с. 57].

Як педагогічний інструмент народна пісня відкриває можливості для комплексного формування технічних компонентів сольного співу [6, с. 114; 2, с. 102; 26, с. 56], які підкреслюють значення природного вокального матеріалу. Саме на народних мелодіях найдоцільніше відпрацьовувати первинні елементи вокальної техніки, адже вони позбавлені надмірної мелізматичності й дозволяють зосередитися на природному звукоутворенні. Народна пісня м'яко долає м'язові затиски, повертає голос до природного, відновлює контакт зі звуковим корінням, що є важливим для становлення української вокальної школи [2, с. 41]).

Не менш важливим є її вплив на формування національної ідентичності здобувача мистецько-педагогічної освіти. Народна пісня занурює молоду людину у світ історичної пам'яті, родових кодів, образів, які століттями об'єднували українців у єдину співочу спільноту [23]. Через пісню рідного краю майбутній учитель мистецтва починає відчувати органічний зв'язок із Полтавщиною, відкриває для себе творчість таких митців, як Діана Петриненко, Раїса Кириченко, Наталія Хоменко, Валентина Колісник, Наталія Шинкаренко. У цих голосах – глибока емоційність, правдивість інтонації, природність художнього жесту, які стають для молоді моделями професійної та національної гідності [13; 14; 5; 17; 16].

Професійне становлення студента – це тривалий шлях, який, подібно до народної пісні, проростає зі «звукового зерна» в багатобарвну художню форму. На початковому етапі навчання такі навички, як дихання, опора, артикуляція, інтонаційна стабільність, ґрунтуються на базових положеннях вокальної педагогіки [25, с. 25; 27, с. 67]. Проміжний етап пов'язаний із переходом до авторських та академічних творів. Творчість, до прикладу, Олексія Чухрая, Олександра

Білаша, Григорія Левченка [12; 15; 3; 9; 10], зберігає інтонаційний код Полтавщини, тому є незамінним матеріалом для формування полісильного мислення та інтерпретаційної культури. На магістерському рівні особливо важливим є звернення до виконавських моделей Діани Петриненко, Раїси Кириченко, а нині й співавторки статті Наталії Шинкаренко [19; 2; 13; 14; 16; 17]. Їхній стиль втілює як народнопісенну природу, так і професійну вишуканість української вокальної школи.

Етапність підготовки має й педагогічний зміст: майбутній учитель мистецтва має не лише оволодіти вокальною технікою, а й навчитися передавати її дітям [11]. Поняття «виконавська модель» у контексті сольного співу доцільно розуміти як цілісну систему стійких інтонаційно-манерних, тембрових, стилістичних та інтерпретаційних характеристик конкретного співака. Наголосимо, що це не механічне копіювання голосу чи зовнішньої манери, а досягнення самої суті вокального мистецтва: того, як народжується звук, як формується дихання, як вибудовується фраза, як слово стає живим, а сцена – простором щирого діалогу між виконавцем і слухачем. Опанування такої «виконавської схеми» формує інтонаційно-професійну культуру майбутнього педагога, зберігаючи в ньому національну гідність і художню традицію [2, с. 89].

Дослідники української вокальної школи однакові: найбільш цінними є ті моделі, що вкорінені у національному ґрунті, адже вони поєднують технічну досконалість із автентичністю інтонаційного мислення [2, с. 94; 13, с. 47]. Особливо вагомим, на наш погляд, є музичний спадок народної артистки України Раїси Кириченко, у якому органічно поєднано народні пісні та твори композиторів, що глибоко відчували інтонаційний код Полтавщини, зокрема Олексія Чухрая, Валерія Соколика. Її виконання пісень «Я Україна», «Дівочий сон», «Доля у нас – два крила», «Святий вечір» вирізняється м'якою кантиленною манерою, світлим «відкритим» тембром, природним поєднанням розмовної інтонації та мелодійної лінії [13, с. 49].

У виконанні народної артистки України Діани Петриненко народно-авторські пісні «Ой у вишневому саду», «Ой не ходи, Грицю», «Зоре моя вечірняя» отримали нове, академічно виврене звучання. Її голос поєднує високу культуру дихання, витончене легато та глибоку ліричність, що є характерним для українського співу й особливо для Полтавщини [5].

Народна артистка України Наталія Хоменко, заслужена артистка України Валентина Колісник, а також викладач сольного співу кафедри музики імені Григорія Левченка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, провідна артистка Полтавської обласної філармонії (співавторка статті) Наталія Шинкаренко продовжують цю традицію, додають їй нових барв у народно-естрадному стилі та зберігають при цьому темброву чистоту, природність фразування та сценічну стриманість.

Аналіз манери полтавських співаків дає змогу виокремити кілька ключових характеристик, надзвичайно важливих для педагогічного моделювання. Передовсім – це робота з диханням: у записах Раїси Кириченко відчутні широкі, але природні фрази, вибудовані на міцній нижньореберно-діафрагмальній опорі. Завдяки диханню створюється враження внутрішнього світла, яке наповнює кожен звук. У виконаних нею творах помітна здатність співачки поєднувати плавну кантилену з чіткими декламаційними акцентами – без надриву, але з великою правдивістю [13, с. 49]. М'яка, рівна у всіх регістрах тембральна палітра полтавських голосів є зразком для наслідування. Делікатне портаменто, легкі прикраси, природні «під'їзди» до опорних звуків формують характерну полтавську співочу естетику. Водночас сценічна подача, властива народним артисткам України Діані Петриненко та Раїсі Кириченко відзначається внутрішньою зосередженістю, без надмірної зовнішньої жестикуляції, що відповідає естетиці української стриманої шляхетності, що також може бути яскравим прикладом для молодого покоління українців [2, с. 128].

З педагогічного погляду виконавські моделі полтавських співаків є безцінним ресурсом. Завдяки ним майбутній учитель музичного мистецтва має можливість почути не абстрактне «еталонне звучання», а живий, національно вкорінений голос, у якому поєднані технічна віртуозність і народна правдивість [1, с. 56; 23, с. 41]. Робота з аудіо- та відеозаписами цих митців, або прослуховування та аналіз живого виконання викладача – Наталії Шинкаренко – на індивідуальних заняттях з сольного співу у здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти в ПНПУ імені В. Г. Короленка, дає змогу організувати аналітичне слухання, порівняти різні інтерпретації однієї пісні, усвідомити межі й можливості народної, академічної та народно-естрадної манери. Поетапне наслідування елементів виконавської моделі, зокрема, типу

дихання, форми голосних, атаки звуку, логіки фразування, допомагає здобувачеві освіти перейти від інтуїтивного співу до свідомої мистецької діяльності. Уведення таких моделей в освітній процес ПНПУ імені В. Г. Короленка створює ефект культурної тяглості: студент відчуває себе частиною великої лінії спадкоємності – від народної пісні до професійного виконавця, від виконавця до педагога, від педагога до нового покоління українських співаків [13, с. 52; 14, с. 52].

Інтеграція народної пісні та виконавських моделей полтавських співаків у систему навчання сольного співу постає одним із найдієвіших шляхів формування національно-інтонаційної культури майбутнього вчителя мистецтва. Коли здобувачі освіти входять у світ фольклорної мелодики, вони занурюються в техніку звуковедення, артикуляційні моделі тощо, і, разом із тим, поринають у глибинний пласт історичної пам'яті, культурної тяглості та духовної ваги, якою позначена пісенна традиція Полтавщини. Тому процес поєднання народного й авторського матеріалу, як і моделювання манери полтавських виконавців, потребує ретельно вибудованої методичної логіки.

З огляду на природність мовленнєвої інтонації та доступність амбітусу, народна пісня найперше виконує роль фундаменту, що дозволяє майбутньому учителю мистецтва органічно опанувати основи техніки сольного співу. У ній сконцентровано ті особливості, що є визначальними для формування вільного дихання, природної опори, чистої інтонації та кантиленного звуковедення. Тому навчання розпочинається зі співу побутових, протяжних і ліричних пісень Полтавської землі, де кожен звук узгоджується з мовною інтонацією, а фраза народжується із самого природного мовлення. Поступово ці твори стають стартовою платформою для переходу до більш складних вокальних структур. Якщо майбутній учитель музичного мистецтва упевнено оволодіває основними елементами техніки, у навчальний процес вводиться авторський репертуар полтавських композиторів – Олексія Чухрая, Олександра Білаша, Григорія Левченка, Валерія Соколика, які спиралися у своїй творчості на природний мелодико-інтонаційний код рідного краю. Їхні твори зберігають народну основу, але водночас ускладнюють фразу, розширюють теситуру, поглиблюють гармонічний зміст, що дозволяє студентам відчувати поступове зростання технічних і художніх вимог.

Органічним продовженням цього процесу стає моделювання виконавських зразків,

представлених у творчості видатних полтавських співаків – народних і заслужених артистів України Діани Петриненко, Раїси Кириченко, Наталії Хоменко, Валентини Колісник, Наталії Шинкаренко. Їхні голоси постають живими носіями регіональної інтонаційної традиції, де м'якість тембру, кантилена, природне легато, світла манера фразування й тонке відчуття слова утворюють цілісний ідеал українського співу. Робота з цими виконавськими моделями на заняттях зі сольного співу допомагає майбутньому учителю музичного мистецтва «почути» професійний зразок, усвідомити, як формується атака звуку, яким є баланс регістрів, як відбувається перехід між ними, як будується кульмінаційна лінія, яким чином поєднується вокальна техніка зі змістовим акцентуванням тексту. Наслідування окремих елементів цих моделей, яке передбачає не копіювання, а вдумливе відтворення логіки дихання, характеру фрази, тембрових і динамічних відтінків, сприяє розвитку професійної рефлексії, необхідної для становлення технічно й інтерпретаційно самостійного виконавця.

Важливим чинником інтеграції народної та виконавської традиції в процесі професійної підготовки педагогів-митців стає добір репертуару. Він вибудовується таким чином, щоб здобувач освіти поступово переходив від найпростіших форм до складніших: від лагідних силабічних пісень до протяжних кантиленних творів, від авторських обробок до вокальних номерів з розгорнутою драматургією. Цей шлях дозволяє не втратити природність звучання, опанувати більш широкий арсенал технічних засобів, необхідних для майбутньої педагогічної діяльності.

Не менш цінним складником інтеграційного процесу є поступове формування індивідуального вокального стилю. Коли здобувач освіти засвоює логіку полтавської співочої школи, її мелодійну ясність, світлу тембральність, природність фразування та високу повагу до слова, він отримує надійну опору для виявлення власної художньої індивідуальності. Регіональна традиція у цьому контексті постає не як обмеження, а як духовний і професійний фундамент, що допомагає майбутньому вчителю мистецтва зберігати національну виразність у поєднанні з сучасними виконавськими запитами.

Особливого значення набуває також педагогічний аспект інтеграції народної пісні та виконавських моделей. Оволодіння вокальною технікою та інтонаційно-стильовими нормами полтавського співу, створює підґрунтя

для включення цих надбань у власну методичну практику. Робота з дітьми та молоддю вимагає від учителя не лише технічної майстерності, а й уміння передавати живу традицію – ту, яку колись берегли й розвивали Василь Верховинець, Михайло Фісун, Григорій Левченко й численні носії народної пісенної культури Полтавщини.

Таким чином, майбутні учителі мистецтва, які проходять шлях від засвоєння народнопісенної основи до вивчення складних авторських творів і моделювання манери видатних полтавських співаків, отримують змогу формувати власну професійну позицію та ставати продовжувачами тієї духовно-мистецької лінії, яка єднає покоління українців і забезпечує неперервність нашого культурного коду.

Запровадження системного підходу до навчання сольного співу на основі народної пісні та виконавських моделей полтавських співаків є дієвим чинником професійного зростання здобувачів освіти, що проходять шлях від першого курсу до завершення магістерської підготовки. Цілісність цього підходу, в якому вокальна техніка, художньо-інтонаційна культура й педагогічні компетентності розвиваються у взаємному взаємозв'язку, забезпечує помітні результати, що простежуються у якості вокального звучання та в поглибленні національно-культурної ідентичності майбутніх учителів мистецтва. Одним з очевидних наслідків систематичної роботи з народнопісенним матеріалом є зростання вокально-технічного рівня студентів. Спів студентів стає рівнішим, виваженішим, набуває природної кантилени та внутрішньої опори, а технічні навички згодом переносяться на виконання складніших авторських і академічних творів. Власне, саме народнопісенна школа стає тим фундаментом, який дозволяє студентові органічно оволодівати новими художньо-технічними завданнями й без напруги входити у ширший вокальний репертуар.

Не менш показовим є розвиток інтерпретаційних і стилістичних компетентностей, що формується завдяки роботі з виконавськими моделями Діани Петриненко, Раїси Кириченко, Наталії Хоменко, Валентини Колісник, Наталії Шинкаренко. Звернення до їхньої манери дає студентам змогу відчувати, яким чином професійний співак вибудовує фразу, працює зі словом, відтінює тембровий малюнок, розподіляє дихання, вибудовує драматургію пісні. У поєднанні з аналізом народних першоджерел це формує в майбутніх вокалістів-педагогів здатність відчувати стильову

межу між народним, академічним та естрадно-народним виконанням, усвідомлювати, яка вокальна техніка відповідає змісту твору та його інтонаційній природі.

Особливо вагомим результатом системного підходу є зростання національно-культурної ідентичності студентів. Робота з народною піснею Полтавщини, звернення до манери видатних носіїв регіональної традиції, аналіз творчості провідних композиторів краю сприяє усвідомленню власної причетності до культурної історії рідного народу.

Важливим складником професійного становлення є також уміння застосовувати регіональні вокальні зразки у власній педагогічній діяльності. Під час практики студенти демонструють здатність організовувати роботу з дитячими та студентськими вокальними колективами, впроваджують народнопісенні зразки, моделі дихання, артикуляції, фразування, які перейняли від полтавських співаків.

Тож, система підготовки, збудована на основі поєднання фольклору, авторської традиції та виконавських моделей, не лише формує професійні навички студента, а й наділяє його методичним інструментарієм, необхідним для роботи з молодим поколінням.

Результатом такого підходу є готовність випускників бути виконавцями, повноцінно працювати з вокальними колективами, створювати навчально-методичні програми, добирати репертуар з урахуванням інтонаційної природи української пісні та педагогічних потреб учнів. Це означає, що системний підхід, який бере свій початок з народнопісенної основи та завершується

творчим моделюванням манери полтавських співаків, формує цілісну педагогічну особистість, здатну нести у світ українську пісенну традицію й утверджувати національну ідентичність у сучасному мистецько-освітньому просторі.

Висновки. Системний підхід до навчання сольного співу, що поєднує фольклорну основу, авторський репертуар та виконавські моделі, забезпечує цілісне професійне становлення майбутніх учителів мистецтва. Така підготовка формує високий рівень вокально-технічних умінь, інтерпретаційну свідомість, полістильове мислення та відповідальне ставлення до слова й музично-драматичної структури твору.

Паралельно у молодих людей зміцнюється національно-культурна ідентичність, зростає усвідомлення причетності до української пісенної спадщини, формується розуміння власної педагогічної місії щодо продовження регіональної музичної традиції. Важливо, що така система формує педагога, здатного зберігати автентичність українського звучання та адаптувати його до сучасних освітніх потреб.

Тож, навчання сольного співу, побудоване на народнопісенній основі й виконавських традиціях Полтавщини, є ефективною моделлю фахової підготовки, що впливає на формування технічно грамотного, художньо самостійного й духовно зрілого вчителя мистецтва, здатного нести українську пісню як вияв національної гідності та культурної тяглості. У час, коли українська пісня знову стає маркером нашої сили й пам'яті, саме такі педагогічні системи забезпечують збереження голосу нашої культури та її передачі наступним поколінням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник. Київ : Віпол, 2007. 174 с.
2. Антонюк В. Г. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект : монографія. Київ : Українська ідея, 2001. 240 с.
3. Білаш О. Вибрані пісні : нотне видання. Київ : Музична Україна, 1979. 20 с.
4. Власова С. А. Творча діяльність Р. Кириченко в контексті сценічної інтерпретації народнопісенного виконавства. *Історія та сучасність: мистецтвознавчі студії*. 2020. № 1. С. 45–52.
5. Ганджа І. Феномен Діани Петриненко як співачки і педагога. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. 2015. Вип. 41. С. 78–86.
6. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1997. 320 с.
7. Дріневська В. Важливість дотримання базових вокально-технічних принципів виконання народних пісень. *Культура і сучасність*. 2018. № 1. С. 189–195.
8. Карчова Ю. І. Українське народнопісенне виконавство в професійній музичній практиці останньої третини ХХ – початку ХХІ століть : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Харків, 2016. 17 с.
9. Левченко Г. С. Земле рідна моя : зб. пісень. Полтава : ПДПУ ім. В. Г. Короленка, 2008. 64 с.
10. Левченко Г. С. Тривожусь за народну пісню. *Рідний край*. 2008. № 2 (19). С. 162–163.
11. Лоцман Р. О. Методичні та українознавчі засади фахової підготовки виконавців народної пісні в умовах сучасного міста. *Наукові записки НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія «Педагогічні науки»*. 2012. Вип. 108. С. 119–125.

12. Олексій Чухрай – корифей полтавського краю : біогр. нарис. Полтава, 2019.
13. Осадча В. М. Фольклорний світ Полтавщини та феномен Раїси Кириченко. У: Творчість Раїси Кириченко... Полтава : ПНПУ, 2013. С. 46–53.
14. Осипенко В. Виконавський стиль Раїси Кириченко в аспекті української ментальності. У: Творчість Раїси Кириченко... Полтава : ПНПУ, 2013. С. 54–61.
15. Пісні Олексія Чухрая зігрівають душу : біогр. матеріали. Полтава, 2024.
16. Романенко А. Наталія Шинкаренко – юна співачка з Градизька. У: Музичне краєзнавство Полтавщини: від витоків до сьогодення / уклад.: О. О. Лобач, Л. Л. Халецька. Полтава : ПОІППО, 2009. С. 169–171.
17. Руденко Я. В. Особливості голосоведіння Р. Кириченко. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтво»*. 2015. Вип. 31. С. 136–142.
18. Руденко Я. В. Творчість Раїси Кириченко як унікальна форма українського мистецтва. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтво»*. 2014. Вип. 30. С. 123–130.
19. Співаки України : енцикл. вид. / упоряд. І. М. Лисенко. Київ : Музична Україна, 2011. 704 с.
20. Творчість Раїси Кириченко в культурному просторі України на покордонні ХХ–ХХІ століть : зб. наук. праць. Полтава : ПНПУ, 2013. 176 с.
21. Українська музична енциклопедія. Т. 4. Київ : ІМФЕ НАН України, 2013.
22. Ярко М. І. Українська народнопісенна традиція як концентрація ментальних утворень. *Народна творчість та етнографія*. 2010. № 6. С. 83–89.
23. Ярова М. В. Національне відродження України і виховання молоді засобами народнопісенної творчості. У: *Виховний потенціал українського народного мистецтва, фольклору, обрядовості та звичаїв у роботі навчально-виховних закладів : матеріали Всеукр. наук.-метод. семінару. Хмельницький : ХГПА, 2008. С. 283–286.*
24. Bunch Dayme M. *Dynamics of the Singing Voice*. New York : Springer Verlag, 1997. 196 p.
25. McKinney J. C. *The Diagnosis and Correction of Vocal Faults*. Long Grove, IL : Waveland Press, 2005. 213 p.
26. Miller R. *Training Tenor Voices*. New York : Schirmer Books, 1993. 173 p.
27. Ware C. *Basics of Vocal Pedagogy*. New York : McGraw-Hill, 1998. 310 p.

Сулаєва Н. В., Шинкаренко Н. В.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY)

Дата першого надходження статті до видання: 07.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.02.2026

